

مرور کلی

قیمت‌های جهانی نفت از طریق نیروهای متضادی تحت‌تأثیر قرار گرفته‌اند: تنش‌های ژئوپلیتیکی فشاری صعودی بر قیمت‌ها وارد کرده، در حالی که زمینه تضعیف تقاضا و عرضه فراوان فشاری نزولی بر قیمت‌ها وارد می‌کنند. قیمت نفت خام برنت در اوایل ماه اکتبر و در پی تشدید تنش‌ها در خاورمیانه به بالای ۸۰ دلار در هر بشکه افزایش یافت؛ این تنش‌ها همچنان ریسکی کلیدی و صعودی برای قیمت‌ها محسوب می‌شوند. در عین حال، تضعیف انتظارات در مورد تقاضای جهانی نفت ناشی از کاهش سرعت مصرف این ماده اولیه در چین است. کاهش مذکور فشاری نزولی بر قیمت‌های نفت وارد کرده و به موازات آن تولید از سوی کشورهای غیر عضو اوپک پلاس افزایش یافته، در حالی که اوپک پلاس ظرفیت عرضه قابل‌توجهی را حفظ کرده است.

نمای کلی بازار انرژی

قیمت‌های انرژی ماه اکتبر، پس از کاهش ۴ درصدی (فصلی‌شده) فصل سوم سال ۲۰۲۴ میلادی نوسانات شدیدی را تجربه کرده که ناشی از تغییر ارزیابی‌های بازار درباره؛ ریسک‌های ژئوپلیتیکی، تضعیف رشد اقتصادی چین و نگرانی‌ها در مورد عرضه بالقوه بیش از حد نیاز بوده است. شاخص قیمت انرژی بانک جهانی در سال ۲۰۲۴ حدود ۶ درصد (سالانه) کاهش یافت، و پیش‌بینی می‌گردد که در سال ۲۰۲۵ شش درصد دیگر و در سال ۲۰۲۶ درصد نیز دو درصد کاهش یابد. همچنین قیمت نفت خام برنت به‌طور میانگین ۸۰ دلار در هر بشکه در سال ۲۰۲۴ بوده که این میزان نسبت به قیمت ۸۳ دلار آمریکا در هر بشکه در سال ۲۰۲۳ کاهش جزئی را نشان می‌دهد و انتظار می‌رود در سال ۲۰۲۵ به ۷۳ دلار آمریکا در هر بشکه و در سال ۲۰۲۶ به ۷۲ دلار آمریکا در هر بشکه برسد.

این پیش‌بینی‌ها بر این فرض استوار است که؛ درگیری‌ها و تنش‌های جاری تشدید نخواهند شد، رشد اقتصادی جهانی همچنان پایدار باقی خواهد ماند و بخش عمده‌ای از برنامه کاهش‌های داوطلبانه ۲.۲ میلیون بشکه در روز اوپک پلاس همچنان تمدید خواهد شد. همچنین، فرض می‌شود که عرضه نفت از سوی تولیدکنندگان غیر اوپک پلاس تقریباً ۲ میلیون بشکه در روز برای سال ۲۰۲۵ افزایش خواهد یافت.

انتظار می‌رود قیمت‌های گاز طبیعی اروپا در سال ۲۰۲۵ تا حدودی افزایش یافته و سپس در سال ۲۰۲۶ تعدیل گردد. همچنین قیمت‌های گاز طبیعی ایالات متحده در سال ۲۰۲۵ به‌شدت افزایش خواهد یافت و در سال ۲۰۲۶ نیز این افزایش بیشتر خواهد شد. از طرفی پیش‌بینی می‌شود قیمت‌های زغال سنگ نیز در طول دوره پیش‌بینی‌شده کاهش یابد.

تشدید درگیری‌ها در خاورمیانه، ریسک صعودی قابل‌توجهی را برای قیمت‌های انرژی به همراه دارد. سایر ریسک‌های صعودی نیز شامل؛ تولید نفت کمتر از حد انتظار در آمریکای شمالی، افزایش رقابت برای محموله‌های گاز طبیعی مایع و مصرف بالاتر از حد انتظار زغال‌سنگ و گاز طبیعی در آسیا می‌گردند. با این حال، ریسک‌های نزولی قابل‌توجهی نیز برای قیمت‌های انرژی وجود دارد که از جمله آن می‌توان به؛ لغو زودتر از حد انتظار برنامه کاهش‌های داوطلبانه عرضه اوپک پلاس که می‌تواند منجر به عرضه فراوان نفت و رشد اقتصادی ضعیف‌تر از حد انتظار (از جمله در چین) اشاره کرد.

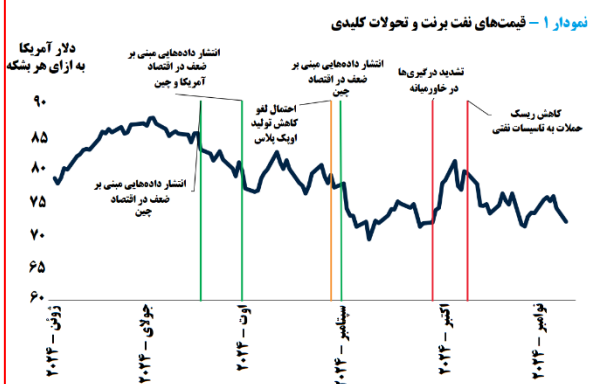

چشم‌انداز و ریسک‌های بازار جهانی نفت از نگاه بانک جهانی

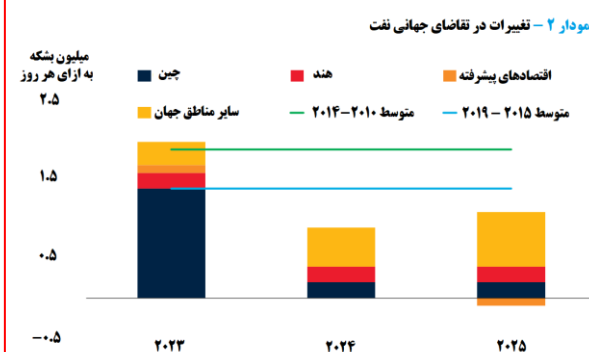
قیمت‌های نفت تحت تأثیر نیروهای متضادی قرار گرفته‌اند، درواقع؛ فشار افزایشی ناشی از ریسک ژئوپلیتیکی از طریق اثر افزایش عرضه جهانی نفت و همچنین کاهش رشد مصرف، خنثی شده است. این گزارش، تحولات اخیر و چشم‌انداز بازار نفت را با استناد به تجزیه و تحلیل «چشم‌انداز بازارهای کامودیتی» در اکتبر ۲۰۲۴ بررسی خواهد کرد. با افزایش ریسک‌های ژئوپلیتیکی قیمت نفت خام برنت در اوایل ماه اکتبر افزایش یافته است. تشدید درگیری‌های خاورمیانه طی هفته اول ماه اکتبر به افزایش قیمت نفت به حدود ۸۱ دلار آمریکا در هر بشکه منجر گردید. در این میان نگرانی‌ها درباره آسیب به زیرساخت‌های کلیدی تولید در تولیدکنندگان بزرگ کامودیتی افزایش یافت. پس از افزایش مذکور و با کاهش تهدید عرضه، قیمت نفت خام کاهش یافته و تا اواسط ماه نوامبر به حدود ۷۲ دلار آمریکا در هر بشکه رسید (نمودار ۱). در حالی که ریسک پذیری نفت کاهش یافته، تنش‌های ژئوپلیتیکی [۱] همچنان بالا بوده و تشدید بیشتر می‌تواند تولید جهانی را مختل نماید.

علاوه بر این، نگرانی‌ها در مورد تقاضای ضعیف نفت باعث افزایش فشار کاهشی قیمت نفت شده است. بر اساس داده‌های [انامیدکننده] بخش صنعتی چین، تولیدکنندگان این کشور با ریسک تضعیف عملکرد روبرو هستند. با وجود اقدامات تسهیل‌کننده چین در مورد سیاست‌های پولی و مالی به دلیل کاهش واردات نفت چین از ماه می، نگرانی‌ها را درباره کاهش تقاضای نفت این کشور افزایش داده است. این موضوع حاکی از دورنمای ضعیف مصرف جهانی نفت خواهد بود زیرا بر اساس پیش‌بینی‌ها، مصرف نفت در سال‌های ۲۰۲۴ - ۲۰۲۵ سالانه حدود یک میلیون بشکه در روز افزایش خواهد یافت که نرخ رشدی سالانه‌ای کمتر از یک درصد خواهد بود (نمودار ۲).

هم‌زمانی انتظارات درباره تضعیف تقاضای جهانی و پتانسیل بالای عرضه نفت اتفاق افتاده است. تولید کشورهای غیرعضو اوپک پلاس [۲] افزایش یافته و ایالات متحده در ماه اوت به رکورد ماهانه تولید نفت خود رسیده است، اما تولیدکنندگان اوپک پلاس همچنان برنامه کاهش داوطلبانه ۲٫۲ میلیون بشکه در روز را که از نوامبر ۲۰۲۲ معرفی شد، ادامه می‌دهند. در ابتدا دوره زمانی انقضای این برنامه تا پایان ماه مارس سال ۲۰۲۴ میلادی بود، اما به دلیل نگرانی در مورد تقاضای ضعیف جهانی و عرضه قوی لغو برنامه کاهش داوطلبانه تاکنون چهار مرتبه در سال جاری میلادی به تعویق افتاده است (نمودار ۳). با توجه به سطح بالای ظرفیت مازاد تولید [۳] اوپک پلاس، این ائتلاف در خصوص تمدید کاهش تولید و عرضه با چالشی مهم روبرو شده که نیازمند انتخاب میان دو گزینه [به‌صورت بده - بستان] است (نمودار ۴). کاهش تولید باعث افزایش قیمت نفت شده و از طرفی حجم صادرات را برای این کشورها کاهش می‌دهد؛ بنابراین کشورهای اوپک پلاس که عمدتاً به درآمد نفتی خود متکی هستند،

خطوط زرد نشان‌دهنده رویدادهای مرتبط با مدیریت عرضه توسط اوپک پلاس، خطوط قرمز نشان‌دهنده رویدادهای ژئوپلیتیکی و خطوط سبز نشان‌دهنده اخبار اقتصادی هستند.

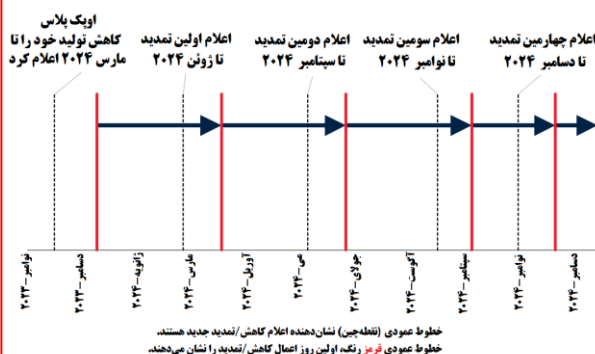
برای انطباق وضعیت داخلی به احتمال زیاد با چالش‌هایی روبرو خواهند شد. از طرفی بازگشت به وضعیت قبل از کاهش عرضه نیز با وجود اینکه سهم بازارشان را افزایش می‌دهد، قیمت نفت را به صورتی کاهش داده که احتمالاً نمی‌تواند کشورهای تولیدکننده خارج از ائتلاف اوپک پلاس را از بازار خارج کند.

در شرایط عادی، انتظار می‌رود که بازار جهانی نفت طی سال ۲۰۲۵ میلادی روزانه با ۱,۲ میلیون بشکه مازاد مواجه باشد که ناشی از کاهش رشد تقاضا و تقویت عرضه خواهد بود. این امر نمایانگر سطحی از مازاد عرضه خواهد بود که بازار نفت قبل از آن تنها دو بار فراتر از آن را تجربه کرده است: یکبار در تعطیلی‌های مرتبط با همه‌گیری کووید-۱۹ در سال ۲۰۲۰ و بار دیگر در جریان فروپاشی قیمت نفت در سال ۱۹۹۸. انتظار می‌رود عرضه جهانی نفت در سال ۲۰۲۵ به دلیل افزایش تولید کشورهای خارج از ائتلاف اوپک پلاس ۹۰۰ هزار بشکه در روز افزایش یابد. براساس پیش‌بینی‌ها، عرضه نفت اوپک پلاس در سال ۲۰۲۵ اندکی افزایش خواهد یافت و بخش عمده‌ای از برنامه کاهش داوطلبانه ۲,۲ میلیون بشکه در روز تمدید خواهد شد. بر اساس سناریوی پایه، پیش‌بینی می‌شود قیمت نفت برنت در سال ۲۰۲۵ به متوسط قیمت ۷۳ دلار آمریکا در هر بشکه برسد (نمودار ۵).

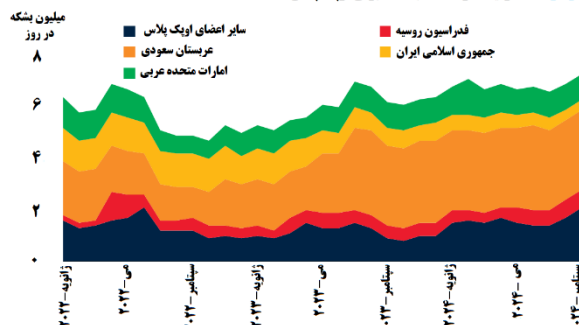
تشدید تنش‌های خاورمیانه در کوتاه‌مدت، ریسک اصلی افزایش‌دهنده قیمت‌های نفت محسوب می‌گردد. گسترش قابل‌توجه و طولانی‌مدت تنش و خصومت در کشورهای تولیدکننده نفت منطقه خاورمیانه و یا اعمال سخت‌گیرانه‌تر تحریم‌های بین‌المللی اثرگذار بر صادرات آن‌ها، میزان نفت موجود در بازار را به طور چشمگیری کاهش خواهد داد، زیرا اختلالات ناشی از درگیری برای صادرات نفت منطقه می‌تواند قیمت‌ها را به عددی بالاتر از پیش‌بینی‌های گذشته سوق دهد. مقیاس اثرگذاری بالقوه ریسک مذکور با تدوین سناریوی جایگزینی ارزیابی می‌شود که در آن تشدید درگیری منجر به کاهش حدود ۲ درصدی تولید جهانی نفت خواهد شد. بر اساس تجزیه و تحلیل‌ها، این کاهش تولید باعث افزایش قیمت‌های نفت شده، به طوری که قیمت نفت معیار برنت در سال ۲۰۲۵ در عدد متوسط ۸۴ دلار آمریکا به ازای هر بشکه تثبیت خواهد شد که حدود ۱۵ درصد از سطح قیمت پایه بالاتر است. حجم بالای ظرفیت مازاد اعضای اوپک پلاس می‌تواند عامل کلیدی تعیین اندازه و زمان پاسخ تولید به این شوک عرضه نفت باشد. سایر ریسک‌های سعودی قیمت نفت شامل؛ عدم دستیابی تولیدکنندگان نفت شیل [۴] ایالات متحده به تولید مورد انتظار و مصرف بالاتر از انتظار نفت در چین خواهد بود.

وضعیت تولید نفت آمریکا نشان‌دهنده عوامل بازدارنده‌ای مانند؛ افزایش هزینه‌های نهاد و سرمایه، کاهش تعداد چاه‌های فعال و محدودیت‌های نیروی کار است. پیش‌بینی قیمت‌ها بر اساس این فرض است که تولید نفت ایالات متحده در سال ۲۰۲۵ حدود ۰,۶ میلیون بشکه در روز افزایش خواهد یافت.

نمودار ۳ - جدول زمانی کاهش تولید ۲,۲ میلیون بشکه در روز اوپک پلاس (اعلامی از نوامبر سال ۲۰۲۳ میلادی)

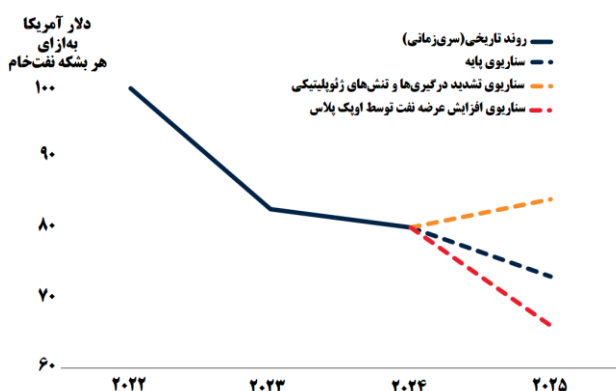

نمودار ۴ - ظرفیت مازاد محاسبه شده برای اوپک پلاس

نمودار ۵- قیمت نفت برنت در سال ۲۰۲۵ بر اساس مفروضات؛ سناریوی پایه و سناریوهای ریسکی

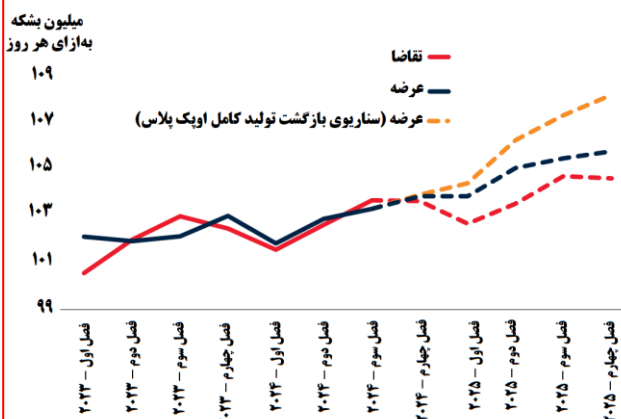

با این حال، تولید ایالات متحده اخیراً متوقف شده و شاخص فعالیت تجاری در نظرسنجی انرژی فدرال رزرو دالاس در فصل سوم سال ۲۰۲۴ میلادی کاهش یافته است. کاهش مذکور نشان دهنده موانع بالقوه‌ای است که احتمالاً باعث کاهش سرعت توسعه تولید نفت شیل می‌گردد. جدا از عدم قطعیت در مورد مسیر تولید اوپک پلاس، عوامل بازدارنده رشد عرضه نفت ایالات متحده شامل؛ افزایش هزینه‌های نهاده و سرمایه، کاهش تعداد چاه‌های فعال، محدودیت‌های نیروی کار و انتظبات مالی تحمیل شده به دلیل موج اخیر ادغام در صنعت نفت می‌گردد. اگر این شرایط محدودکننده در میان افزایش تقاضای جهانی و عدم افزایش عرضه اوپک پلاس ادامه یابد، ممکن است کمبود عرضه در بازار ایجاد شود.

بزرگ‌ترین ریسک کاهنده قیمت‌های نفت، تداوم روند نزولی میزان کاهش تولید اوپک پلاس است. بر اساس فرض اساسی پیش‌بینی پایه فعلی، عرضه اوپک پلاس در سال ۲۰۲۵ تا حدود زیادی بدون تغییر باقی می‌ماند که این فرض در تضاد با برنامه اعلام شده ماه نوامبر اوپک پلاس است. میزان اثرگذاری بالقوه لغو کاهش‌های داوطلبانه تولید اوپک پلاس با تدوین سناریوی جایگزینی ارزیابی می‌شود که بر اساس سیاست فعلی اوپک پلاس، در سال ۲۰۲۵ میلادی عرضه روزانه به طور متوسط ۱٫۳ میلیون بشکه افزایش خواهد یافت (نمودار ۶). برآوردها حاکی از آن است که میانگین قیمت نفت برنت در سال ۲۰۲۵ به ۶۶ دلار در هر بشکه کاهش خواهد یافت، علیرغم کاهش تولید کشورهای غیرعضو اوپک پلاس [درپاسخ به کاهش قیمت] این عدد حدود ۱۰ درصد کمتر از سطح اولیه پیش‌بینی شده است.

رشد اقتصاد جهانی ضعیف‌تر از حد انتظار، به‌ویژه کاهش سرعت محسوس‌تر از پیش‌بینی فعلی در چین، منجر به کاهش تقاضای نفت در سال‌های ۲۰۲۵ و ۲۰۲۶ و در نتیجه کاهش قیمت‌ها به سطوح پایین‌تر از پیش‌بینی‌ها خواهد شد. بخش املاک چین با چالش‌های پایدار و طولانی‌مدتی مواجه بوده است و قیمت مسکن همچنان در حال کاهش است. علاوه بر این، اعتماد تجاری و مصرف‌کنندگان اخیراً به پایین‌ترین سطوح خود نزدیک شده و رشد مصرف نیز کند بوده است، در حالی که نظرسنجی‌های بخش تولید، نشان‌دهنده کاهش سرعت فعالیت‌ها است. از طرفی باید در نظر داشت که پیش‌بینی قیمت پایه بر اساس رشد متوسط مصرف نفت در چین برآورده شده که نشان دهنده فعالیت اقتصادی ضعیف و تداوم نفوذ خودروهای برقی و هیبریدی است. اقدامات محرک اعلام شده اخیر و معرفی احتمالی سیاست‌های مالی انبساطی جدید، می‌تواند موانع موجود در بازار املاک را کاهش، اعتماد تجاری و مصرف‌کننده را افزایش و در نهایت رشد اقتصادی را افزایش دهد. این امر می‌تواند منجر به افزایش تقاضا از بخش‌های صنعتی و حمل و نقل شود و رشد مصرف نفت به طور قابل توجهی بیشتر از افزایش سالانه در پیش‌بینی اولیه شود.

نمودار ۶- تغییر سیاست تولید اوپک پلاس (معکوس کردن سیاست کاهش عرضه) و پیش‌بینی‌های عرضه

توضیحات:

۱. تنش‌های ژئوپلیتیکی (Geopolitical Tensions)

تنش‌های ژئوپلیتیکی به رقابت‌ها، درگیری‌ها و بی‌ثباتی‌های سیاسی و نظامی میان کشورها یا مناطق مختلف جهان گفته می‌شود که می‌تواند تأثیرات قابل توجهی بر اقتصاد جهانی، از جمله بازارهای انرژی داشته باشد. این تنش‌ها می‌تواند ناشی از اختلافات ارضی، ایدئولوژیک یا اقتصادی باشد.

۲. اوپک پلاس (OPEC+)

اوپک پلاس یک ائتلاف بین‌المللی از کشورهای تولیدکننده نفت است که شامل کشورهای عضو سازمان کشورهای صادرکننده نفت (OPEC) و کشورهای تولیدکننده نفت غیر عضو اوپک (شامل روسیه) می‌شود. این ائتلاف با هدف مدیریت بازار جهانی نفت از طریق تعیین سقف تولید و سایر اقدامات هماهنگ شکل گرفته است.

۳. ظرفیت مازاد تولید (Spare Capacity)

ظرفیت مازاد تولید در صنعت نفت، به میزان تولید نفت اشاره دارد که یک کشور یا تولیدکننده می‌تواند در مدت کوتاهی (معمولاً در عرض ۳۰ تا ۹۰ روز) به تولید خود اضافه کند، بدون اینکه به زیرساخت‌ها و تجهیزات فعلی خود فشار بیش از حد وارد کند. این ظرفیت معمولاً در مواقع بحرانی مانند اختلال در عرضه، به منظور تثبیت بازار نفت مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۴. نفت شیل (Shale Oil)

نفت شیل نوعی نفت خام است که در سازندهای سنگی شیل نفوذپذیر، اما با نفوذپذیری بسیار کم (مانند: سنگ‌های رسی متراکم) به دام افتاده است. استخراج این نوع نفت نیازمند تکنیک‌های پیشرفته مانند شکست هیدرولیکی (Fracking) است، زیرا نفت در این سازندها به طور طبیعی جریان ندارد.